

KÖZGAZDASÁG ÉS PÉNZÜGY

VI. évfolyam

4. szám

1930. április

Szerkesztik:

Dr. GLÜCKSTHAL ANDOR

Dr. LÉNÁRT VILMOS

Igazgatósági tagok felelőssége köztartozásokért.

Irta: *Dr. Spiró Dezső.*

A kereskedelmi törvény 188. §-ában lefektetett elvet, hogy a részvénytársaság igazgatóságának tagjai harmadik személyek irányában a társaság nevében teljesített cselekményekért és az elvállalt kötelezettségekért személyesen nem felelősek, a pénzügyi jogalkotás már régen negligálja, és fokozatosan terjeszti ki a társulatoknak a kincstárral szemben való kötelezettségeire nézve az igazgatósági tagok törvényes kezességét.

Először a társulati illetékeknél találkozunk az igazgatósági tagok személyes felelősségével. Az illetékszabályzat 97. §-ának 5. pontja szerint „a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok, társulatok és intézetek megbízott ügyvivőikkel együtt, kiknek az üzletnél az illetékbevezetés kötelezettségükben áll, a kincstárnak járó illetékösszeg, valamint az ezt kitüntető kimutatás helyes volta és azon terhes következmények s büntetések iránt is egyetemleges kezességgel tartoznak, melyeket a társulati ügyletekre vonatkozó bélyeg- és illetékszabályok áthágása vonhat maga után“. Ez az archaikus szövegezés a közigazgatási bíróság kifejlődött joggyakorlata szerint úgy értelmezendő, hogy a részvénytársaság igazgatósági tagjai a készpénzben fizetendő társulati illetékekért kezesség címén egyetemlegesen felelősek.

Az 1921. XXXIX. t.-c. tovább ment az igazgatósági tagok személyes felelősségének kiterjesztésében és 34. §-ának 3. bekezdésében kimondja, hogy „részvénytársaságoknál vagy szövetkezeteknél a vállalat igazgatója és az igazgatóság tagjai, egyéb vállalatoknál a cégtulajdonosok, egyesületeknél és más intézeteknél pedig a vezetőség az adóköteles vállalattal egyetemlegesen felelős az általános forgalmi adóért, úgyszintén az ebben a fejezetben meghatározott egyéb kötelezettségek teljesítéséért.“ Az igazgatóság tagjai tehát azzal a snájdíj jogi formulázással, mellyel a pénzügyi jog a kincstár jaran-

dóságait biztosítani szereti, a forgalmi adóért is törvényes kezesekké lettek.

Legújabbán a betegségi és baleseti kötelező biztosításról szóló 1927 : XXI. t.-c. és az ú. n. társadalombiztosításra vonatkozó 1928 : XL. t.-c. alapján fizetendő járulékok tekintetében deklarálja a törvény az igazgatósági tagoknak a vállalattal való egyetemleges felelősségét.

Törvénnyel szabályozott, tehát abszolút kötelező erejű jogállapotról lévén szó, merőben hiábavaló dolog lenne felette inkriminálni, bármennyire könnyű téma volna is e törvényes rendelkezések dogmatikai és jogpolitikai hibáit kimutatni. Újabbán azonban egy bírósági döntés nyomán a kezeség terjedelme tekintetében olyan gyakorlat kezd kialakulni, mely még az idézett körülmekintő törvényes rendelkezésekkel sem indokolható és így igényli a kritikai megvilágítást.

*
* * *

A m. kir. közigazgatási bíróság 17.936.1928. P. sz. ítéletével dr. G. budapesti ügyvédet, mint egy budapesti részvénytársaság igazgatósági tagját, a benyújtott panasz elutasításával 11.767 P általános forgalmi adó megfizetésére kötelezte, a részvénytársaság forgalmi adótartozásáért való egyetemleges kötelezettsége alapján. A tényálláshoz tartozik, hogy a panaszos mindössze három hétig volt a r. t. igazgatóságának tagja és a forgalmi adótartozás a panaszosnak igazgatósági tagként való bejegyzését megelőző időből származott. Az ítélet indokolása szerint a panaszosnak arra alapított védekezése, hogy a tőle, mint igazgatósági tagtól az egyetemlegesség elve alapján követelt adó az igazgatósági tagság előtti keletű, figyelembe vehető nem volt, mert az 1921:XXXIX. t.-c. 34. §. (3.) bekezdése alapján a részvénytársaság igazgatósági tagjának az adóköteles vállalattal szemben egyetemleges felelőssége a vállalat által fizetendő általános forgalmi adóra és járulékaira kiterjed, tekintet nélkül arra, hogy az adóhátralék az igazgatósági tagság tartama alatt, vagy azt megelőző időben keletkezett.

Miután a közigazgatási bíróság által felhívott és általunk előljáróban szószerint idézett törvényszöveg nem tartalmaz olyan rendelkezést, mely az egyetemleges felelősséget visszaható érvénnyel deklarálná, így a közigazgatási bíróság nyilván a törvény magyarázata útján jutott az ítéleti döntéshez. Ilyen magyarázatnak

azonban véleményünk szerint semmilyen alapja nincs.

A törvényi kezességnek az igazgatósági tagokra való hárítása, tehát az igazgatósági tagoknak a társaság kötelezettségeiért harmadik személy, jelen esetben a kincstárral szemben való felelőssé tétele, mint az igazgatósági tagság, a képviselőre vonatkozó általános jogelvékekkel élesen ellentétben álló rendelkezés, csak az államraison szempontjaival indokolható és életrehívója nem a jogi szemlélet, hanem a pénzügyi jogban uralkodó hatalmi karakter. Ez az egyetemleges kötelezettség csak külsőleg hasonlít a civilis készfzetői kezességhez, belső lényegét nézve, nem civiljogi, hanem poenalis jellegű kötelezettség.

A pénzügyi törvényhozás nyilván azért teszi felelőssé az igazgatósági tagot az általános forgalmi adó törvényszerű lerovásáért, mert ez az adónem nem kivetés, hanem ú. n. önlerovás útján fizetendő és így a képviselőre jogosult és a felügyeletre kötelezett igazgatóságot felelteti a bevallás és önlerovás törvényszerinti eszközzéséért. Másik indoka lehet az igazgatóság felelősségének speciálisan a forgalmi adónál az, hogy az általános forgalmi adó mint áthárítandó adónem van konstruálva, ahol az adóalany — elméletileg — a kincstár helyett szedi be az adót, az igazgatóság felelőssége tehát a beszedett forgalmi adó törvényszerinti beszolgáltatásának nagyobb biztosítékát kívánja szolgálni. Ezek szerint az igazgatóság felelősségének kimondása az igazgatóságnak a köztartozás beszolgáltatására való serkentését célozza.

Mindkét motívum azonban nyilvánvalóvá teszi, hogy az igazgatóság felelősségének mértékét és terjedelmét csak saját tényei vagy mulasztásai határozhatják meg és hogy ilyen tények vagy mulasztások csak az igazgatósági tagság tartama alatt felmerülten állapítják meg az igazgatóság felelősségét.

A köztörvényi egyetemleges kezességnél a kezesség terjedelmét a szerződő felek akarata határozza meg. Ez a kezesség a felek elhatározásától függően vonatkozhatik akár a múltban lejárt, akár jelenbeli, akár esetleg jövőben keletkezendő kötelemekre is. Az itt szóban levő közjogi jellegű egyetemlegességnél azonban a kezességgel terhelt elhatározása figyelembe nem jó. A kezességet a törvény oktrojálja rá. Ez azonban nem jelenti azt, hogy ez a kényszer idő- és térbelileg végtelen legyen. Sőt a közjogi jogparancsnak ama generális elvénél fogva, hogy mindenki csak saját tényéért tehető felelőssé, következik, hogy az igazgatósági tag sem tehető felelőssé olyan működése előtti adók befizetéséért, melyeknek

esedékességük idején való beszolgáltatására ingerenciája sem lehetett.

A közigazgatási bíróság ítélete ellen szólnak egyébként a pénzügyi jog területéről vett analógiák is. Így egyetemleges felelőséggel tartoznak a házastársak, amennyiben közös háztartásban élnek, egymás jövedelemadójáért. Ez az egyetemlegesség azonban a házastársak bármelyikének a házassági együttélést megelőző időből származó jövedelemadójára nem vonatkozik.

De egy közelebbi térről és éppen a közigazgatási bíróság gyakorlatából vett példa is alátámasztja az itt megbeszelt bírói ítélet tévességét. Utalunk a közigazgatási bíróság 19.704/1925. P. számú ítéletére, mely szerint: „a kezességre nézve az illeték esedékessége az irányadó, vagyis az az időpont, melyben az illetékfizetési kötelezettség beállott, miért is az ezen időpontban megvolt igazgatósági tagokat terheli a kezesség“. Ez az ítélet, mely az illeték esedékességének időpontját teszi a kezesség keletkeztető idejévé, irányadóul kell hogy szolgáljon az általános forgalmi adónál is, hiszen mindkét kezesség ugyanazon jogi elgondolásból ered. A 19.704/1925. P. számú ítélet szerint: „a részvénytársaságot harmadik személyek irányában az igazgatóság képviseli és így a készpénzben fizetendő illetékért az igazgatóság tagjai tartoznak kezességgel“. Itt tehát a bíróság a képviseletben látja az egyetemleges kötelezettség alapját, ami szintén arra utal, hogy ez a kötelezettség a képviselet időtartamához fűződik, ha tehát az igazgatósági tagság, a képviselet még fenn nem állott, úgy az ehhez kapcsolódó kötelezettségek sem terhelik a később belépő igazgatósági tagot.

Még jobban aláhuzza a vitatott ítélet tévességét, hogy a forgalmi adóért való felelősséget kimondó törvényhely megállapítja az igazgatóság felelősségét a törvény alapján kiszabható bírságokra és pénzbüntetésekre is. Azt hisszük, nem lehet vitás, hogy a büntetőjogi következmények csak a cselekményben vagy mulasztásban részes igazgatósági tagot terhelhetik. Az ellenkező nézet a legfontosabb büntetőjogi alapelvek feladását jelentené. Mivel pedig az idézett törvényhely a felelősség időbeli tartama tekintetében nem disztinvál maga a forgalmi adó és annak poenalis járulékai között, nyilván nem is volt a törvényhozónak ilyen megkülönböztetés szándékában.

A közigazgatási bíróság ítéletének a gyakorlatba való átmenetele az igazgatósági tagságot vállalók számára az egyetemlegességből eredő kötelezettségen kívül egy új kötelezettséget jelentene: a tudakozódás

kötelezettségét. Senkisémmé vállalhatna nyugodt lelkiismerettel igazgatósági tagságot mindaddig, míg a részvénytársaság egész forgalmi adó lerovását és pedig — miután adónál elévülés jogcíme nagyon nehezen érvényesíthető — visszamenőleg ad infinitum meg nem vizsgálná és ilyen módon próbálna tisztába jutni azokkal a kötelezettségekkel, melyeket az igazgatósági tagsággal együtt vállal. Hogy ez gyakorlatilag mennyire keresztülvihető, azt bővebben kifejtetni nem szükséges.

Már maga a direkt felelősség a közterhek egyre növekvő csoportjánál alkalmas arra, hogy az igazgatósági tagság elvállalását a békebeli fideiussio felfogással szemben meggondolandóvá tegye. Ha ez a felelősség még a multa is ad ultima Thule kiterjesztetik, úgy különösen a mai gazdasági viszonyok között az igazgatósági tagság elvállalása egyenesen merészséget jelentene.

PÉNZÜGYI JOGALKOTÁS

Adóügyi jogvédelem- és jogsegély-szerződés Ausztriával

Az osztrák köztársasággal 1924. évi november hó 8-án kötött adóügyi szerződések az 1925. évi XXXIX. t.-c.-be cikkelyeztettek be. Ezek a kétszeres adóztatásnak az egyenesadók és a halálesetre szóló illetékek jogterületén való elhárítására vonatkozó anyagi jogi rendelkezéseket tartalmazzák. Ezen szerződések anyagi rendelkezései a két ország állampolgárainak érdekében korlátozták mindkét ország pénzügyi szuverénitását. Nem történt azonban intézkedés aziránt, hogy a mindegyik országot megillető ezen szuverénitásból folyó jogok gyakorlása biztosíttassék akkor is, ha ezen jogok gyakorlása céljából a másik ország területén vagy a másik állam részéről lenne valamely funkció teljesítendő. Ezt a hiányt van hivatva pótolni a két állam kormánya között 1928. évi június hó 25-én kötött szerződés, amely mint az osztrák köztársasággal Budapesten 1928. évi június hó 25-én kötött adóügyi jogvédelem- és jogsegély-szerződés becikkelyezéséről szóló 1930. évi IX. t.-c. iktatott be törvénytárunkba. Ezen szerződés becikkelyezéséig hasonló szerződésünk csupán a Német Birodalommal volt, amely szerződés a Német Birodalommal a kétszeres adóztatás elhárítása céljából kötött szerződéssel egyidejűleg kötött és lépett életbe.